

De veranderde relatie tussen politievoorlichters en politiever slaggevers

'Journalisten leunen meer dan vroeger op de politie'

'Man doodgeschoten in woning in Den Haag.' 'Twee auto's rijden op snelweg 207 km per uur.' 'Bolletjesslikker onwel: KLM onderbreekt vlucht.' Berichten over manslag, onfatsoen en wangedrag. Vroeger liet de politiever slaggever zich - nippend van zijn koffie - op het politiebureau bijpraten. Tegenwoordig surft-ie naar de politiewebsite.

Ellen de Vries

Hans van Raalte, 32 jaar verslaggever bij de Goudsche Courant, heugt zich de tijd dat de commandant van dienst geduldig alle incidenten voorlas die zich hadden voorgedaan die nacht. En Rob Zijlstra, verslaggever bij het Dagblad van het Noorden, herinnert zich hoe hij bij de Leekster Courant eind jaren tachtig zélf de politierapporten doorbladerde: 'De leuke dingen haalde je eruit. Namen en adressen stonden erbij maar daarmee deed je niets. Je wist op basis van afspraken wat je wel en niet kon opschrijven.' Later bezocht Zijlstra als politiever slaggever van het Nieuwsblad van het Noorden de dagelijkse persconferenties. 'Je kreeg eerst de officiële berichten en daarna de officiële: bijvoorbeeld dat ze een verdachte van een moord op het oog hadden. Zelf bepaalde je wanneer je nieuws naar buiten bracht. Er bestond een goed vertrouwen tussen politie en verslaggever.' Op weg naar de krant kuierde hij door de gangen van het hoofdbureau voor een praatje hier en daar.

Allemaal verleden tijd. Meer misdaad, meer media. De commandant van dienst heeft plaats gemaakt voor de persvoorlichter. Persconferenties zijn afgeschaft. Berichten worden gefaxt, gemaïld of op de website geplaatst. 'Hoe uitgebreider de persvoorlichting hoe minder scheutig het nieuws', mort Van Raalte van de Goudsche Courant. Er worden per mail minder berovingen en overvallen gemeld dan vroeger, constateert hij. 'De politie wil voorkomen dat de burger zich onveilig voelt. Als je later de jaarcijfers krijgt, zie je hele waslijsten!'

Hugo Vos, hoofd voorlichting Hollands-Midden, bestrijdt dat overvallen en berovingen worden achtergehouden. Toch vindt er wel selectie plaats. 'Niet elke brandende auto wordt meer gemeld. Onderwerpen waarop de politie selecteert zijn: geweld, woninginbraken, verkeersongevallen en het milieu.' Ook collega Frans van Rijnsouw van Politie Haaglanden schift: uit de vijf- tot zeventienhonderd dagelijkse rapporten worden twintig persberichten samengesteld. Aanhoudingen, gewonden, demonstraties, zaken die maatschappelijke impact hebben, dat

zijn de selectiecriteria. 'Een straatroof gaat lang niet altijd mee: dat is geen nieuws meer.' Hoofd voorlichting Amsterdam/Amstelland Elly Florax dént er zelfs niet aan om alle 150 mensen die per dag beroofd worden op te sommen. 'Tenzij één dader verantwoordelijk is voor tien roven.' Zij vindt verder: 'Er moet in een persbericht ook altijd iets zitten waar de burger wat aan heeft. Bijvoorbeeld dat je als je beroving wilt voorkomen, niet met je portemonnee los in je hand moet lopen.'

De politie heeft communicatie als beleidsinstrument ontdekt. Vos: 'We willen als politie ook veiligheid communiceren. Laten zien wat we doen.' Dus meldt de politie in haar dagelijkse mail ook snelheidscontroles, aanhoudingen en arrestaties. In de hoop dat ook die een plek in de media krijgen. Zijlstra van Het Dagblad van het Noorden waarschuwt: 'We moeten uitkijken ons niet te laten gebruiken.'

Bij belangrijke zaken als moord, ernstige ongelukken, drugs of vuurwerkrampen wordt de pers in verschillende delen van het land via persalarm telefonisch gealarmeerd. Dennis Mulkens van de Haagsche Courant meent misnoegd dat het alarm is gehalveerd. 'We doen het minder dan vroeger', beaamt Van Rijnsouw van Politie Haaglanden. De lat ligt hoger. Spoedde hij zich ijlings naar de plaats des onheils, kwam de pers lang niet altijd opdaven. 'Laatst moest er een man onder een tram vandaan getakeld worden op het Binnenhof.' Spectaculair, dacht Van Rijnsouw. Maar de lokale media vonden van niet. 'Is-ie dood? Nee? Gaat-ie dood? Nee? Dan komen we niet', kreeg hij te horen. Een andere keer, memoreert hij, was er een dodelijk aanrijding, fietste er een journalist langs die riep: 'Ik lees het morgen wel in het persbericht, hè?'

Nee, antwoordt Pieter Boomsma, hoofd voorlichting Politie Groningen, op de vraag of het niet aan journalisten is te bepalen wat nieuwswaardig is. 'Wij spelen een rol in de informatievoorziening. Maar wij zijn er vooral om boeven te vangen. Dan moeten journalisten maar minder lui zijn en andere bronnen zoeken. Journalisten leunen meer dan vroeger op de politie.'

Zijlstra van het Dagblad van het Noorden is het met hem eens: 'We worden boos als ons iets niet wordt verteld. Moeten we zelf maar zorgen ergens achter te komen. Meer scannerluisteraars inhuren die politieberichten afluisteren.' Mulkens van de Haagsche Courant steekt ook de hand in eigen boezem. 'De Engelse pers krijgt minder informatie van de politie, maar is beter toegerust en opgetuigd om zelf nieuws te op te sporen.'

'Wij zijn vaak eerder op de hoogte van een ongeluk dan de politie. We moeten het juist hebben van scannerluisteraars en tipgevers', zegt Taco Rijsssemus, eindredacteur van Hart van Nederland. 'We hebben beeld nodig. Gebeurt er om 16.00 uur een

ongeluk dan moeten wij dat om 22.30 uur in de uitzending hebben.' Voorlichters zijn wel weer belangrijk voor Hart van Nederland om berichten te verifiëren.

In principe moet de voorlichting altijd bereikbaar zijn. Na kantooruren is er een piketdienst voor dringende vragen. Rijnsemaus klaagt over gebrek aan uniformiteit bij de 25 politiekorpsen: 'Bij het ene politiecorps mag je direct de meldkamer bellen, bij het andere worden ze boos als je dat doet.' De politie in Amsterdam vindt hij het lastigst. 'Voorlichter Elly Florax heeft alle touwtjes in handen. Zelfs een mini-quote halen is lastig. Als in het weekend op de A10 een zeer ernstig ongeluk gebeurt wil ze niet altijd voor de camera reageren.' Menno van Dongen van het Radio 1-Journaal beaamt: 'Florax wil alles zelf doen en is moeilijk bereikbaar. Over de bommelding bij Ikea wilden we een quote. We zouden haar om vijf over zeven live interviewen. Heeft ze een ander interview!'

Elly Florax bestrijdt dat ze alléén de woordvoering doet, wel bij politiek en bestuurlijk gevoelige zaken zoals de bommelding bij Ikea. 'Soms moeten journalisten misschien even wachten. Maar antwoord van de voorlichter krijgen ze altijd. In het weekend als we geen dienst hebben kijken we wel naar het belang om voor de camera te verschijnen.'

Algemeen beleid is nu eenmaal dat de voorlichter en niet - zoals vroeger - de diender op straat inlichtingen verstrekt. Dat leidt volgens politieverslaggever Luc van den Oever van de Goudsche Courant soms tot slapstickachtige taferelen. 'Laatst was 's nachts een audiovideozaak leeggeroofd. 's Morgens vroeg ik agenten die de zaak hadden afgezet wat er gebeurd was. Ze verwezen me naar de voorlichting in Leiderdorp, zeventig kilometer verderop. Die wist niet hoe het zat en belde de politie die voor mijn neus stond!'

Langere lijnen hebben soms nadelen, geeft voorlichter Hugo Vos toe. 'Sinds de reorganisatie drie jaar geleden is het aantal voorlichters in de regio Hollands-Midden gehalveerd ten gunste van meer blauw op straat.'

Nemen de eenkoppige redacties van huis-aan-huisbladen vaak integraal politieberichten over, bij landelijke kranten haalt slechts een klein percentage de krant, verklaart Algemeen Dagblad-verslaggever Bert Huisjes. Landelijke kranten schrijven doorgaans over de grotere zaken, de georganiseerde misdaad en de achtergronden. Huisjes heeft daardoor vaker te maken met de persofficier van justitie dan met de politievoorlichter. Maar wat hij wel graag zou zien is dat de politievoorlichter eerlijk antwoord geeft en niet 'te corporate-minded' is. 'Sommige voorlichters zijn te betrokken.' Pakt een artikel niet helemaal gunstig uit, dan staan ze hem een volgende keer korzelig te woord. 'De voorlichter zou ook duidelijker moeten zeggen: "Dit weet ik

wel en dit niet. Als je daar meer over wilt weten moet je bij die en die zijn, die kan wel wat zeggen".'

Huisjes vermoedt dat soms opzettelijk onjuiste informatie wordt verstrekt. Bij de zaak rond het Meisje van Nulde gaf de politie een persbericht uit waarin de naam van het meisje werd vrijgegeven en de woonplaats: Rotterdam. Terwijl ze kort daarvoor nog in Dordrecht woonde. Huisjes: 'Dat heeft het journaille op het verkeerde been gezet.' Maar woordvoerder Bert Top van Politie Gelderland Noordoost ontkent misleiding. 'De moeder was zojuist verhuisd naar Rotterdam.'

De politie heeft zo haar eigen overwegingen: openbaarheid is een plicht, maar informatie verstrekken die het onderzoek belemmert is uit den boze. Ook moet de privacy van daders en slachtoffers beschermd worden. Werden vroeger onbekommerd namen vermeld, nu geeft de politie volgens de laatste richtlijnen van het OM slechts geslacht, leeftijd en woonplaats, soms de naam van de buurt, afhankelijk van de privacygevoeligheid. Pas als een zaak voor de rechtbank verschijnt worden namen vrijgegeven. Ook ten aanzien van vermelding van etniciteit is de politie zeer terughoudend: alleen indien relevant. Over zedenzaken en zelfmoord wordt vaak helemaal niet bericht.

'Als de politie op een gegeven moment zelfs het geslacht niet meer mag doorgeven, maar spreekt over een mens die dat of dat heeft gedaan... dan wordt de situatie bijna onwerkbaar', meent Rob Zijlstra van het Dagblad van het Noorden. Maar wederom meent hij: 'Het voordeel is dat je als verslaggever meer moet speuren.' Belangrijk daarvoor is een goede netwerk, goede contacten en een vertrouwensbasis. Alleen dan is ook het sluiten van deals mogelijk, stelt hij. 'Toen ik hoorde dat de politie in Groningen een inval ging doen bij illegale prostituees belde ik dat daarvan wist. De politie reageerde: "als je nu niet publiceert kun je mee". Ik ben dus meegegaan om er op een later tijdstip verslag van te doen.'

Maar de mogelijkheid van netwerken is lastiger geworden nu de politiever slaggever minder contact heeft met de politie. Zijlstra verlangt terug naar de tijd dat je ongehinderd door de gangen van het politiebureau kon slenteren om je oor te luister te leggen.

Mulkens van de Haagsche Courant mist ook het persoonlijk contact en vindt het 'verwijtbaar' dat de huidige politie zo weinig achtergrondinformatie verschaft. 'Eens in de zoveel maanden een borreltje organiseren zoals vroeger, gebeurt niet meer. Daardoor verwordt het contact tot alleen maar e-mailcontact.' Hij zoekt andere wegen. 'Bij de rechtbank (EdV-dikwijls verslaat de politiever slaggever ook rechtszaken) kom je vaak rechercheurs tegen. Je wacht uren en kletst. Soms bel je ze later op en willen ze wel achtergrondinformatie geven. Soms krijg je later een boos telefoontje van de persvoorlichter: "Je weet toch: dat mag niet".'

De voorlichters beweren dat zij ondanks hun drukke bestaan de pers best op de koffie willen uitnodigen. In Groningen hebben ze de aloude traditie gedeeltelijk in ere hersteld: eens in de week is het koffietijd voor de media. Voorlichter Boomsma:

'Dan praten we bij.'

Op de vraag hoe hij het zou aanpakken als verslaggever geeft Van Rijnsouw (politie Haaglanden) wijselijk geen antwoord. Wel constateert hij dat de portefeuille politieverlaggeving steeds sneller rouleert. 'Journalist moeten een vertrouwensrelatie kunnen opbouwen met voorlichters en politiekorpsen. Dus moet je elkaar vaker zien. Journalisten gingen vroeger ook vaker de wijk in. Als ze mensen hoorden klagen over vervelende jongeren kwamen ze bij je en vroegen: hoe zit dat. Zo'n journalist dwong je erachteraan te gaan. Hoe minder er naar buiten komt, hoe meer de krant de straat op moet.'